

سیاست جنایی ایران در قبال رفتارهای تهدیدکننده امنیت غذایی: واکاوی بزه‌انگاری و پاسخ‌گذاری اداری - انضباطی در زنجیره تأمین غذا

مهدی قربانی قلجلو^{۱*}، جعفر کوشا^۲

۱- دانشجوی دکتری حقوق کیفری و جرم‌شناسی، دانشگاه شهید بهشتی

۲- دکترای حقوق جزا و جرم‌شناسی، دانشیار دانشگاه شهید بهشتی، دانشکده حقوق.

(تاریخ دریافت: ۹۵/۱۰/۲۲ تاریخ پذیرش: ۹۶/۰۵/۲۴)

چکیده

مدیریت و کنترل ناهنجاری‌های تهدیدکننده امنیت غذایی در اشکال سنتی و نوظهور با شکل‌گیری امنیت غذایی به عنوان هنجار جامعه‌ی - حقوقی و برجسته شدن نقش کنشگران مختلف زنجیره تأمین غذا امری حیاتی است و در سیاستگذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌های ملی و فراملی به دغدغه جلدی جامعه جهانی و دولتها بدل شده است. کنترل پدیده جنایی در ساحت سیاست جنایی ایران (به عنوان جزئی از سیاست عمومی) به ویژه با توسعه قلمرو پدیده جنایی تهدید یا نقض کننده امنیت غذایی به صورت انواع بزه‌های صنفی، اداری و مدنی، صرفاً با بزه‌انگاری و پاسخ‌گذاری کیفری ممکن نیست، بلکه پاسخ‌گذاری غیرکیفری متناسب و مؤثری از جنس خود را طلب می‌کند که در حال حاضر صبغه دولتی آن غالباً برجسته و پررنگ تر از صبغه جامعه‌ی آن است. پژوهشگر در مقاله حاضر از یک سو در جستجوی جلوه‌های بزه‌انگاری و پاسخ‌گذاری‌های اداری-انضباطی (غیرکیفری) در زنجیره تأمین غذا است و از دیگر سو، در پی تطبیق پوشش دهی بزه‌انگاری و پاسخ‌گذاری‌های یادشده با ارکان اصلی و فرعی مفهوم امنیت غذایی و تحلیل آنها در قلمرو سیاست جنایی ایران است.

کلید واژگان: امنیت غذایی، سیاست جنایی ایران، بزه‌انگاری، پاسخ‌گذاری اداری-انضباطی، زنجیره تأمین غذا.

*مسئول مکاتبات: M_ghorbany@sbu.ac.ir

۱- مقدمه و پیشینه پژوهش

امنیت غذایی^۱ در پرتو اسناد بین المللی، منطقه‌ای و ملی در بستر توسعه پایدار [۱] و مبانی حقوقی مادر امنیت غذایی، امروزه به یکی از هنجارهای جامعه‌ی - حقوقی جهانی و ملی بدل شده است [۲ و ۳]. هنجار امنیت غذایی و ارکان اصلی آن شامل موجود بودن^۲، در دسترس بودن^۳، قابلیت مصرف داشتن^۴ و پایداری^۵ و مؤلفه‌های نوین وابسته به آن [۴ و ۵] مانند ایمنی غذایی^۶، توازن تغذیه‌ای^۷، اولویت (ترجیح)‌های فرهنگی^۸، دانش تغذیه‌ای^۹ و غیره، با بروز ناهنجاری‌ها، تهدیدها و چالش‌های طبیعی و انسانی، در معرض مخاطره و نقض است [۸-۶]. از این رو چنین ناهنجاری‌هایی در کانون توجه سیاست‌گذاری عمومی^{۱۰} در سطوح بین المللی و ملی امنیت غذایی قرار گرفته است [۹ و ۱۰]. سیاست جنایی^{۱۱} به عنوان دانشی جدید و مستقل و جزئی از ساحت دانش سیاست‌گذاری عمومی، بطور خلاصه مدیریت و کنترل پدیده جنایی را بر عهده دارد [۱۱ و ۱۲]. در مدل مفهومی مکتب فرانسوی سیاست جنایی، برگرفته از نظریه پردازی‌های خانم می-ری دلماس مارتی^{۱۲} و همفکران وی، دو نامتغیر اصلی سیاست جنایی یعنی «ناهنجاری» و «پاسخ» نقش آفرینی می‌کنند. نامتغیر «ناهنجاری یا رفتارهای هنجارگريزانه»، در دو شکل «انحراف» و «بزه»، هنجار جامعه‌ی - حقوقی (در این پژوهش، امنیت غذایی) را تهدید می‌کند و سیاست جنایی، سازمان دهی انواع پاسخ‌های هیأت اجتماع (دولت و جامعه مدنی) را در برابر پدیده جنایی - بعنوان بخش مهمی از ناهنجاری‌هایی که ناگزیر واکنش هیأت اجتماع را می‌طلبد - بر عهده می‌گیرد [۱۱].

با این توضیح، زمینه بحث در این پژوهش، شناسایی و واکاوی جلوه‌های تهدیدکننده امنیت غذایی در ایران در قالب بخش

عمده‌ای از بزه‌انگاری‌های غیرکیفری (اداری - انضباطی) و سپس پاسخ‌گذاری‌های غالباً دولتی غیرکیفری در شبکه‌های ذیربط است تا هنجار شکل گرفته (امنیت غذایی) را از این طریق در برابر چنین تهدیدهایی صیانت کند. سؤال پژوهش مبتنی بر این است که آیا بزه‌انگاری و پاسخ‌گذاری‌های غیرکیفری (اداری و انضباطی) در قبال پدیده جنایی تهدیدکننده امنیت غذایی در سیاست جنایی ایران و در زنجیره تأمین غذا^{۱۳} چه جلوه‌ها، مصادیقی دارند و ارکان اصلی و فرعی امنیت غذایی در سطح ملی را پوشش می‌دهند؟ در مقابل، فرضیه پژوهش، وجود جلوه‌های بزه‌انگاری و پاسخ‌گذاری‌های غیرکیفری (اداری و انضباطی) غالباً دولتی در سیاست جنایی ایران در زنجیره تأمین غذا و پوشش بخشی از ارکان اصلی و فرعی امنیت غذایی است. همچنین موضوع و عنوان مقاله حاضر در قالب تعاریف، مفاهیم و مبانی اشاره شده در مبانی نظری پژوهش معنا می‌شود. ضرورت انجام پژوهش، در عدم امکان تمسک حداکثری به پاسخ‌های کیفری و لزوم بهره‌گیری کمینه از حقوق کیفری در کنترل پدیده جنایی [۱۳]، گسترش مقوله‌های در حکم (یا جایگزین) مقوله‌های کیفری [۱۱]، ضرورت تمسک به مفهوم و ابزارهای پیشگیری به معنای موسع [۱۴] و تأکید بر چاره‌اندیشی و پاسخ‌گذاری‌های غیرکیفری در برابر رفتارهای تهدیدکننده امنیت غذایی از منظر اقتصاد گران عدالت کیفری نهفته است. در نهایت هدف از تدوین مقاله، بسترسازی علمی - پژوهشی برای تعمیق سیاست‌گذاری عمومی [۱۵] و اختصاصاً زمینه سازی برای تدوین سیاست جنایی فراگیر ملی در حوزه امنیت غذایی با تکیه بر بزه‌انگاری‌ها و پاسخ‌گذاری اداری - انضباطی است [۲].

هرچند به طور کلی راجع به سیاست غذایی^{۱۴} و تغذیه‌ای^{۱۵}، پژوهش‌های بخشی و فرابخشی متعددی توسط محققان داخلی [۹ و ۱۰ و ۱۶ و ۱۷ و ۳]. و به ویژه پژوهشگران خارجی [۴ و ۱۸]. [۲۲-۱۹]. صورت گرفته است، اما پژوهشی با عنوان و موضوع مقاله حاضر که هنجار امنیت غذایی را بطور خاص در ساحت سیاست جنایی و از منظر بزه‌انگاری و پاسخ‌گذاری‌های غیرکیفری اداری - انضباطی واکاوی کرده باشد، در منابع داخلی (کتب،

1. Food Security
2. Availability
3. Accessibility
4. Usability
5. Sustainability
6. Food Safety
7. Nutritional balance
8. Cultural preferences
9. Nutrition Knowledge
10. Public Policy
11. Criminal Policy
12. Mireille Delmas-Marty

13. Food Supply Chain
14. Food Policy
15. Nutrition Policy

امنیت [۲۷]، حق بر غذا و حق بر غذای کافی^{۱۷} [۳۲-۲۸]، حق بنیادین رهایی از گرسنگی^{۱۸}، حق بر برخورداری از رفاه و تأمین اجتماعی، حق زیستن با معیارهای مطلوب، حق توسعه [۳۳] و [۳۴] و غیره نشأت گرفته است.

آخرین تعریف مطرح شده در نشست *ناامنی غذایی* ۲۰۰۱ میلادی، امنیت غذایی را وضعیتی نامیده است که تمام مردم در هر زمان، دسترسی فیزیکی، اجتماعی و اقتصادی به غذای کافی، ایمن و مغذی داشته باشند تا نیازهای تغذیه‌ای و اولویت‌های غذایی خود را برای یک زندگی پویا و سالم تأمین کنند [۳۴].

این در حالی است که در پی تداوم بحران‌های جهانی اقتصادی و غذایی، ضرورت تأمین غذای کافی و سالم برای آحاد مردم در سده معاصر محرز شده است و در همین راستا مبارزه با فقر و گرسنگی در اهداف توسعه هزاره^{۱۹} مصوب سال ۲۰۰۰ میلادی [۳۵] برای کاهش تعداد افراد فقیر و گرسنه دنیا به نصف تا ۲۰۱۵ میلادی و ترویج و تأمین امنیت غذایی و تغذیه با محوریت توسعه پایدار کشاورزی، هدف گذاری شده است [۳۶]. متعاقباً تحقق امنیت غذایی به صورت مستقل به عنوان دومین هدف در مجموعه اهداف هفده گانه توسعه پایدار^{۲۰} مندرج در سند «تحول در دنیای ما: برنامه توسعه پایدار (تا) ۲۰۳۰ میلادی»^{۲۱} به عنوان جدیدترین سند بین‌المللی مصوب هفتادمین نشست مجمع عمومی سازمان ملل متحد در سپتامبر ۲۰۱۵ میلادی [۳۷]، تصریح و برقراری آن برای سال‌های ۲۰۱۶ تا ۲۰۳۰ میلادی به عزم جهانی ملل متحد بدل شده است [۳۶].

امنیت غذایی^{۲۲} در مقیاس ملی با مفهوم خلاصه دسترسی همه افراد جامعه به *غذای کافی و سالم*^{۲۳} نیز به عنوان هنجار شناسایی

مقاله‌ها، پایان نامه‌های کارشناسی ارشد و رساله‌های دکتری) فاقد پیشینه و در منابع خارجی نیز بدیع است. از نگارندگان، مقاله علمی- پژوهشی دیگری در یکی از مجلات علمی- پژوهشی پس از داوری و اصلاحات، پذیرش شده و در نوبت چاپ قرار دارد^{۱۶} که به تحلیل روی دیگر موضوع، یعنی جلوه‌ها و ابعاد *بزه‌انگاری و پاسخ‌گذاری کیفری* در برابر تهدیدهای امنیت غذایی پرداخته است.

نوآوری مقاله حاضر برجسته‌کردن مفهوم میان رشته‌ای، چندبعدی و فرابخشی امنیت غذایی به عنوان مسأله روز و آینده [۲۳] در ساحت سیاست جنایی ایران به منظور کنترل و مدیریت پدیده جنایی تهدید کننده امنیت غذایی با تکیه بر پاسخ‌های اداری - انضباطی به عنوان پاسخ‌های دولتی غیرکیفری است. برای یافتن پاسخی به پرسش پژوهش، پس از بیان مقدمه، مبانی نظری پژوهش (۱) و نوع، روش و دامنه پژوهش (۲)، ضرورت، اهداف و رسالت *بزه‌انگاری و پاسخ‌گذاری اداری - انضباطی* در برابر تهدیدهای امنیت غذایی (۳) و سپس، ضابطه، محدوده و جلوه‌های *بزه‌انگاری و پاسخ‌گذاری اداری - انضباطی* به نفع امنیت غذایی در زنجیره تأمین (۴)، در چهار حوزه مشخص شامل رفتارهای تهدید کننده الزامات کسب و کار کنشگران اصلی زنجیره تأمین غذا (۱-۴)، رفتارهای ناقض بخشی از حقوق مصرف کننده (۲-۴)، رفتارها و رویه‌های ضد رقابتی زنجیره تأمین غذا در حوزه امنیت غذایی (۳-۴)، الزامات ورود و خروج (قاچاق) کالا و ارزش در زنجیره تأمین غذا (۴-۴) انتخاب و جلوه‌های *بزه‌انگاری و پاسخ‌گذاری اداری - انضباطی* در آنها با تطبیق ارکان و مؤلفه‌های امنیت غذایی از طریق بهره گیری از قوه استنباط پژوهشگران تبیین و تحلیل شده و نهایتاً نتیجه گیری از بحث و اثبات فرضیه ارایه شده است.

۲- مبانی نظری پژوهش

امنیت غذایی در مفهوم بین المللی و ملی از نسل‌های اول تا سوم حقوق بشر [۲۴] و [۲۵] و [۱۷]، مانند حق بر حیات [۲۶]، حق بر

16. هر دو مقاله مستخرج از رساله دکتری در حال تدوین نگارنده اول با راهنمایی نگارنده دوم، در مقطع دکتری تخصصی رشته حقوق کیفری و جرم‌شناسی دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی با عنوان «سیاست جنایی ایران و امنیت غذایی با نگاهی به اسناد بین‌المللی» است.

17. The right to adequate food.

18. The right to be free from hunger.

19. Millennium Development Goals (MDGs)

20. Sustainable Development Goals (SDGs)

21. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development

22. در نظام تقنینی ایران، اصطلاح «امنیت غذایی» برای نخستین بار در قانون ماده واحده الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به کنوانسیون سازمان ملل متحد برای بیابان‌زدایی در کشورهایی که به طور جدی با خشکسالی و یا بیابان‌زایی مواجه می‌باشند مصوب ۱۳۷۵/۱۰/۱۱ بکار رفت، در حالی که تعبیر نامنی غذایی در قوانین ایران فاقد سابقه و تعبیر فقر غذایی (علاوه بر سوء تغذیه) در موارد اندکی (قوانین بوجه ۱۳۸۵ و ۱۳۸۶) بکار رفته است.

23. تعبیر مقنن در ماده ۱۹۴ قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی اجتماعی و فرهنگی ج.ا. ایران، مصوب ۱۳۷۹/۱/۱۷ مجلس شورای اسلامی.

با تطبیق ارکان و مؤلفه‌های اصلی و فرعی امنیت غذایی، تجزیه و تحلیل شده است.

۴- ضرورت، اهداف و رسالت بزه‌انگاری و پاسخ‌گذاری اداری - انضباطی در برابر تهدیدهای امنیت غذایی

بزه و بزه‌انگاری در سیاست جنایی تنها محدود به مفهوم جرم و جرم‌انگاری در حقوق کیفری نیست، بلکه انواع بزه‌انگاری‌های صنفی، اداری، انضباطی، حقوقی و کیفری را نیز شامل می‌شود، زیرا بطور کلی مفهوم بزه و بزه‌انگاری در ادبیات سیاست جنایی با حقوق کیفری تفاوت دارد و از این رو، مرز پاسخ‌گذاری را نیز در سیاست جنایی تا پاسخ‌گذاری‌های صنفی، اداری، انضباطی، و مدنی نیز پیش می‌برد [۴۸]. ضمن اینکه راه دادن تمامی اشکال و شیوه‌های نقض‌کننده هنجار به ساحت بزه‌انگاری کیفری به دلیل اقتصاد غالباً گران‌عدالت کیفری، شامل جرم‌انگاری و تجویز کیفر، امری پرهزینه و به همین دلیل و دلایل دیگری از جمله خلاف اصل و استثناء تلقی شدن بزه‌انگاری کیفری، محدودیت‌های تقنینی، اجرایی و قضایی و غیره ناممکن است. بنابراین بجاست که سیاست‌گذار جنایی با صرفه‌جویی و کمینه‌کردن بزه‌انگاری و پاسخ‌گذاری کیفری و با بهره‌گیری از سایر اقسام آن، پدیده جنایی را چاره‌اندیشی و حل و فصل کند [۱۳ و ۵۰]. و دست آخر در صورت ناکارآمدی پاسخ‌گذاری‌های غیرکیفری، سیاست جنایی و سیاست‌گذار جنایی، ابزار بزه‌انگاری و پاسخ‌گذاری کیفری - بسان زهر حلال! - را به کار بندد تا مسأله پدیده جنایی را با ابزار نوعاً سرکوبگر خود، تدبیر و مدیریت کند.

با پذیرش این مطلب، انواع بزه‌ها و بزه‌انگاری‌های غیرکیفری و پاسخ‌ها و پاسخ‌گذاری‌های غیرکیفری در حوزه پدیده جنایی که با درک این معنا گستره وسیع تری یافته است، فرصتی برای بروز و ظهور پیدا می‌کند، زیرا کنترل چنین بزه‌انگاری‌هایی (صنفی، اداری، انضباطی و مدنی) پاسخی متناسب و علاوه بر پاسخ یا ضمانت اجرای کیفری را نیز می‌طلبد. هرچند در حال حاضر

شده است. مبانی و جلوه‌های این هنجار در قانون اساسی، سند چشم‌انداز، سیاست‌های اقتصاد مقاومتی و اسناد بالادستی موسوم به سیاست‌های کلی حوزه‌های مختلف تدوین و ابلاغ شده توسط رهبر انقلاب و مجمع تشخیص مصلحت نظام و قوانین برنامه توسعه در دهه‌های هشتاد تا نود شمسی مشهود و بارز است [۳۸ و ۳۹]. تحقیقات فراملی [۱۹ و ۱۸ و ۲۱] و ملی متعددی در دهه‌های متمادی به مطالعات بنیادی و راهبردی [۱۰ و ۱۶ و ۴۰] و ارزیابی‌های میدانی امنیت و ناامنی غذایی در ایران و ارتباط آن با عوامل مختلف اقتصادی-اجتماعی از ابعاد مختلف پرداخته‌اند [۴۱-۴۷].

از سوی دیگر سیاست جنایی بنا بر تعریف استاد می‌ری دلماس-مارتی، سازمان دهی‌کننده پاسخ‌های هیأت اجتماع (دولت و جامعه) به پدیده جنایی (بزه و انحراف) است و جزئی از سیاست عمومی هر دولت بشمار می‌آید. در این مدل سازی، پدیده جنایی و پاسخ‌های هیأت اجتماع، نامتغیرهای اصلی ساختار سیاست جنایی هستند و مبنای تنظیم و سازمان دهی سیاست جنایی، روابط بنیادی، بدیل و تکمیلی میان نامتغیرهای یادشده است [۱۱]. در ترسیم این روابط، بزه غالباً با پاسخ دولتی و بعضاً جامعه‌وی و انحراف بیشتر با پاسخ جامعه‌وی و بعضاً دولتی پاسخ‌گذاری می‌شود. ضمن اینکه مفهوم بزه و بزه‌انگاری در ادبیات سیاست جنایی با حقوق کیفری تفاوت دارد، زیرا بزه و بزه‌انگاری در سیاست جنایی تنها محدود به جرم و جرم‌انگاری نیست، بلکه انواع بزه‌انگاری‌های صنفی، اداری، انضباطی، حقوقی و کیفری را نیز شامل می‌شود [۴۸]. از این تفکیک به نابهنجارانگاری (تخلف‌انگاری و بزه‌انگاری) نیز تعبیر شده است [۴۹].

۳- نوع، روش و دامنه پژوهش

پژوهش حاضر از نوع بنیادی-کاربردی و مبتنی بر روش تحلیلی-توصیفی است. به این ترتیب، مفاهیم، مبانی و جلوه‌های سیاست جنایی شامل بزه‌انگاری و پاسخ‌گذاری‌های اداری-انضباطی از نوع پاسخ‌گذاری‌های دولتی غیرکیفری در قبال رفتارهای ناقض امنیت غذایی، در قلمرو اسناد بالادستی، قوانین و مقررات ایران

حرفه ای، انضباطی و اداری و تقبیح شده است، لکن به دلایلی درجه اهمیت یا برجستگی و عینیت کمتری از بزه کیفری دارند. این ناهنجاری‌ها در موقعیت و شرایطی رخ می‌دهند که سیاست جنایی به رغم عدم امکان یا عدم انتخاب یا عدم اولویت بزه‌انگاری کیفری، نمی‌تواند یا نمی‌خواهد در برابر چنان ناهنجاری‌هایی بی‌اعتنا باشد، بنابراین مدیریت و کنترل پدیده جنایی را صرفاً از طریق بزه‌انگاری صنفی، اداری یا انضباطی و با هدف انتظام بخشی صورت می‌دهد.

در این چهارچوب به دلیل عدم بزه‌انگاری کیفری (جرم نبودن) رفتارهای موضوع بحث، مراجع قضایی کیفری در تعقیب آنها مداخله‌ای نمی‌کنند، بنابراین سیاست جنایی باید مراجع خاص اداری (غیرقضایی) را صالح به رسیدگی و پاسخ دهی به چنین رفتارهایی بداند و با بزه‌انگاری صنفی - اداری تخلفات ناقض آئین یا اصول حرفه ای، آنها را حسب مورد مشمول پاسخ‌های انضباطی یا اداری یا صنفی نماید. بنابراین در این گونه بزه‌انگاری، آسیب‌های برجسته زنی با اطلاق عنوان بزه و بزهکاری کیفری کمتر وجود دارد و بر تورم پرونده‌های مراجع کیفری و حجم فعالیت سایر کنشگران عدالت کیفری (ضابطان، پلیس و غیره) افزوده نمی‌شود. سرعت و انعطاف در رسیدگی و پاسخ دهی نیز به مراتب افزون است. ضمن اینکه اصول و قواعد ماهوی مقرر برای بزه‌انگاری‌های کیفری اعم از اصل قانونمندی و الزامات آن مانند روشن و شفاف بودن مقرره‌های کیفری، در مقرره‌های اداری و صنفی و انضباطی کمابیش موجود است، هرچند به قوت و جزمیت بزه‌انگاری‌های کیفری نیست [۱۱]. از سوی دیگر، ناهنجاری‌های مزبور به دلایل یا بهانه‌های مختلف، بی‌پاسخ گذارده نمی‌شود.

از آنجا که تخلفات یادشده علاوه بر نقض آیین حرفه‌ای و نظم جامعه صنفی و اداری، غالباً منتهی به زیان رقبای تجاری، مصرف کنندگان، هم صنفان و غیره نیز می‌شود، علاوه بر بزه‌انگاری صنفی، انضباطی و اداری، پیش بینی بزه‌انگاری مدنی نیز ضروری است.

ضمناً رابطه بزه‌انگاری و پاسخ‌گذاری‌های صنفی، اداری - انضباطی با بزه‌انگاری و پاسخ‌گذاری کیفری در سیاست جنایی ایران، رابطه این دو بزه‌انگاری و پاسخ‌گذاری در ایران، مشابه نظام اداری و کیفری فرانسوی، لزماً رابطه حذفی نیست و به

صبغه دولتی چنین بزه‌انگاری و پاسخ‌گذاری‌های غیرکیفری نیز غالباً برجسته و پررنگ تر از صبغه جامعه‌ای آن است.

در تبیین این موقعیت، تفکیک کلاسیک امیل دورکیم^{۲۴}، میان ضمانت اجراهای قهر آمیز یا سرکوبگر، خاص جوامع مبتنی بر همبستگی مکانیکی (جوامع سنتی) و ضمانت اجراهای ترمیمی - جبرانی ویژه جوامع ارگانیک یا مبتنی بر همبستگی سازمانی و تقسیم کار اجتماعی (جوامع صنعتی)، به ذهن متبادر می‌شود که محور تدریجی شبکه کیفری به نفع شبکه‌های حقوقی با ویژگی جبرانی را سبب می‌شود. مقوله‌هایی که سایر گرایش‌های حقوقی، مانند حقوق اداری، مدنی و بازرگانی به آن وابسته هستند [۱۱].

پاسخ‌گذاری در هریک از شبکه‌های غیرکیفری دارای منطق مخصوص و غالبی است که انتظام بخشی، منطق شبکه اداری، جبران و ترمیم خسارت منطق مربوط به پاسخ‌گذاری‌های مدنی و سازش و مصالحه با توسل به میانجی‌گری حاصل می‌شود. این منطق‌های متفاوت و گاه مخالف، در عین حال از یکدیگر جدا نیستند. سزادهی که منطق خاص و غالب پاسخ‌گذاری کیفری به شمار می‌رود، آنرا از سرکوبگری تنها متمایز می‌کند. هرچند همین منطق سزادهی در پاسخ‌گذاری‌های مدنی و اداری و حتی در میانجیگری قابل مشاهده است، هنگامی که در صورت شکست پاسخ‌گذاری، پرونده به آغوش شبکه کیفری باز می‌گردد تا پاسخ دهی کیفری، نابهنجاری قابل سرزنش را پاسخ دهد. بنابراین مرزی غیرقابل نفوذ و تبادل و یا دیواری آهنین، حد فاصل و حایل پاسخ‌گذاری از طریق این شبکه‌ها نیست. همانطور که امروزه قاضی مرجع کیفری در انتخاب میان مجموعه پاسخ‌های انواع شبکه‌ها بالاخص در حوزه پاسخ‌های مدنی و کیفری عملاً مخیر است. ضمن اینکه در پاره‌ای از رفتارها، قاضی کیفری با اعمال روش‌هایی مانند تعویق صدور حکم، بایگانی کردن پرونده و غیره همراه با تعیین تکلیف یا تکالیفی برای بزهکار، به عنوان میانجی گر میان بزه دیده و بزهکار مداخله و ایفای نقش می‌کند [۱۱].

موضوع بزه‌انگاری و پاسخ‌گذاری‌های اداری و انضباطی، غالباً ناهنجاری‌هایی است که در محیط‌های کسب و کار یا تشکل‌های صنفی - حرفه‌ای مشابه، خلاف اخلاق یا آئین، اصول و یا ضوابط

24. Emil Durkheim

تعبیر نویسنده شهیر سیاست جنایی، گویی با ضمانت اجرای کیفری هم زیستی می‌کند [۱۱].

۴- ضابطه، محدوده و جلوه‌های بزه‌انگاری

و پاسخ‌گذاری اداری- انضباطی حوزه

امنیت غذایی در زنجیره تأمین غذا

امنیت غذایی پایدار در سطوح مختلف در طول فرآیند زنجیره تأمین غذا بدست می‌آید و عینیت می‌یابد. بنابراین پژوهشگران در این مقاله، محدوده و جلوه‌های برجسته بزه‌انگاری و پاسخ‌گذاری اداری و انضباطی ناظر بر رفتارهای تهدیدکننده امنیت غذایی را در میان مهم‌ترین مراحل و بازیگران زنجیره تأمین اعم از تأمین، تولید، توزیع، عرضه و مصرف‌کنندگان با تأکید بر ضوابط ناظر بر کسب و کار و تعامل آن با مصرف‌کننده جستجو و مطالعه کرده‌اند. این فرآیند بر اساس انواع بزه‌انگاری و پاسخ‌گذاری‌های صورت گرفته موجود در سیاست جنایی ایران، در حوزه رفتارهای تهدیدکننده الزامات کسب و کار (شامل شروع و استمرار آن)، تضمین‌های حقوق مصرف‌کننده، ضوابط حوزه معرفی و تبلیغ محصولات و به ویژه کالاهای تهدیدکننده سلامت، رویه‌ها و رفتارهای ضدرقابتی و تهدیدهای الزامات ورود و خروج کالا (قاچاق) تقسیم بندی و تفکیک شده است که تفصیل آن در ادامه می‌آید. اما قبل از ورود به مطالعه جلوه‌های بزه‌انگاری و پاسخ‌گذاری اداری- انضباطی در زنجیره تأمین غذا، بیان سه نکته مقدماتی ضروری است:

مقدمه نخست مربوط به تعیین ضابطه یا ملاک تفکیک و تحلیل بزه‌انگاری‌ها و پاسخ‌گذاری‌های اداری، انضباطی یا صنفی است که نویسندگان حوزه سیاست جنایی، آنرا وجود مراجع اداری، انضباطی یا صنفی که برای اعمال پاسخ یا ضمانت اجرای خاص در برابر بزه دارای صلاحیت (خاص) دانسته‌اند [۱۱]. نکته دوم اینکه در نظام سیاست‌گذاری جنایی ایران، بزه‌انگاری و پاسخ‌گذاری اداری رفتارهای تهدیدکننده امنیت غذایی مبتنی بر یک قانون کلی یا نمونه نیست و حسب مورد بزه‌انگاری و پاسخ‌گذاری اداری، در قوانین خاص و عام مرتبط با یک یا چند بعد از ابعاد و ارکان فنی و علمی مفهوم امنیت غذایی صورت گرفته است. نمونه‌های شاخص و برجسته بزه‌انگاری و

پاسخ‌گذاری اداری در حوزه امنیت غذایی را می‌توان در قوانینی مانند قانون مواد خوردنی آشامیدنی، آرایشی و بهداشتی (مصوب سال ۱۳۴۶ اصلاحی سال ۱۳۷۹)، قانون اصلاح قوانین و مقررات مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران (مصوب ۱۳۷۱)، قانون تأسیس سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۸۰)، قانون نظام صنفی (مصوب ۱۳۸۲ با اصلاحات ۱۳۹۲)، قانون حمایت از حقوق مصرف‌کنندگان (۱۳۸۸)، قانون تعزیرات حکومتی امور بهداشتی و درمانی (مصوب ۱۳۶۷ مجمع تشخیص مصلحت نظام)، قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی (۱۳۸۷ با اصلاحات بعدی)، قانون سازمان دامپزشکی کشور (۱۳۵۰)، قانون تأسیس نظام دامپزشکی کشور (۱۳۷۶)، قانون نظام جامع دامپروزی (۱۳۸۸) و قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز (مصوب ۱۳۹۲ با اصلاحات ۱۳۹۴) مشاهده کرد که در ترسیم منطقه کنترل شده رفتاری در ابعاد مختلف سیاست جنایی پیرامون امنیت غذایی نقش ایفا می‌کنند.

نکته مقدماتی سوم، رعایت اصل قانونمندی در بزه‌انگاری و پاسخ‌گذاری اداری- انضباطی در مقایسه با بزه‌انگاری و پاسخ‌گذاری کیفری است که مرتبط با روح قانون اساسی ج.ا. ایران که در هرحال حاکم بر بزه‌انگاری و پاسخ‌گذاری‌ها است، هرچند در برخی مقررات مانند قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی، تعاریف و اصطلاحات در مقایسه با گونه کیفری آن از صراحت و تنجز کمتری برخوردار است [۱۱].

۴-۱- رفتارهای تهدیدکننده الزامات کسب و

کار بازیگران اصلی زنجیره تأمین غذا

رفتارهای تهدیدکننده امنیت غذایی که بخشی از آن در بزه‌انگاری و پاسخ‌گذاری زنجیره تأمین غذا تجلی یافته است، در این مقاله از مدخل ضوابط شروع و راه‌اندازی کسب و کار و یا استمرار کسب و کار زنجیره تأمین غذا مورد توجه قرار دارد و نمونه‌های بارز آن، به شرح زیر است:

۴-۱-۱- اهمیت کنترل و نظارت در مقاطع و برهه‌های خاصی از کسب و کار غذا مانند راه‌اندازی، آغاز و تداوم فعالیت اشخاص فعال در این حوزه اعم از تأمین، تولید، توزیع و مصرف‌کنندگان، اقتضای توجه به تهدیدهای ناشی از ناهنجاری‌های آنرا نیز دارد.

رعایت موازین قانونی، مقررات و نظامات دولتی، صنفی و حرفه‌ای شاغلان حرفه مهندسان کشاورزی و اجحاف به کشاورزان، دامداران، مرتعداران و مراجعان را تخلف انگاری یا بزه‌انگاری اداری- انضباطی نموده (ماده ۲۵ قانون اخیرالذکر) و در مواد مختلفی صدور پروانه برای امور مشاوره‌ای و خدمات مهندسی کشاورزی و نظارت بر حسن انجام کار آنها (بند ۱۴ ماده ۱۴ قانون یادشده)، همکاری با مراجع قضایی و کانون کارشناسان رسمی دادگستری و اظهارنظر در خصوص صلاحیت اخلاقی و فنی داوطلبین دریافت پروانه کارشناسی در امور کشاورزی و رشته‌های مرتبط ... و تصمیم‌گیری و صدور پروانه به امور مشاوره‌ای و خدمات مهندسی کشاورزی برای اشخاص حقیقی و حقوقی واجد شرایط و نظارت بر حسن انجام کار آنها (بند ۱۰ و ۱۱ ماده ۲۰ قانون مذکور) را پیش بینی کرده است.

بزه‌های اداری-انضباطی پیش گفته که با نقض مقررات یادشده صورت می‌گیرد، با انواع پاسخ‌های اداری-انضباطی از تذکر و اخطار و توبیخ شفاهی و کتبی تا اخطار و محرومیت موقت (حداقل سه و حداکثر پنج سال) و محرومیت دائم از اشتغال به حرفه مهندسی کشاورزی پاسخ‌گذاری شده (ماده ۲۵) و مرجع پاسخ دهی به تخلفات صنفی-حرفه‌ای یادشده، هیأت‌های بدوی انتظامی استان‌ها و هیأت عالی انتظامی سازمان مرکزی معین شده است (مواد ۲۴، ۲۷ و ۲۹ قانون پیش گفته).

۴-۱-۴- در کسب و کار پرورش و تکثیر آبزیان و صید و صیادی، دریافت پروانه صیادی و بهره برداری از آبزیان (ماده ۶ قانون حفاظت و بهره برداری از منابع آبی ج.ا.ایران مصوب ۱۳۷۴) تکثیر و پرورش آنها (ماده ۱۷ قانون اخیر الذکر مواد ۱۴ تا ۲۰ آیین نامه اجرایی آن مصوب ۱۳۷۸)، تأسیس تعاونی‌ها، اتحادیه‌ها و شرکتهای مرتبط با صید و پرورش آبزیان خلاف موافقت و نظارت سازمان شیلات (ماده ۸) تکلیف قانونی است و در موارد متعددی حتی بزه‌انگاری و پاسخ‌گذاری کیفری شده است (مواد ۲۱ و ۲۲ قانون اخیرالذکر). توسل محدود و اندک به شیوه بزه‌انگاری و پاسخ‌گذاری اداری- انضباطی (مواد ۳۹ و ۴۰ آیین نامه اجرایی قانون با پاسخ‌های تعلیق موقت و ابطال پروانه تکثیر و پرورش آبی، مواد ۴۷ و ۴۸ راجع به تعلیق یا ابطال پروانه صید) و سیاست‌گذاری جنایی با توسل و تمرکز بر ابزار بزه‌انگاری و پاسخ‌گذاری کیفری در این قانون (حتی با توسل به

ناهنجاری‌هایی که انتظام حوزه کسب و کار در زنجیره تأمین غذا را بر هم می‌زند و در نتیجه تأمین و تحقق امنیت غذایی پایدار را به مخاطره می‌افکند. توجه سیاست جنایی به این مقوله و این مرحله را می‌توان در بزه‌انگاری و پاسخ‌گذاری اداری- صنفی مانند اشتغال بدون پروانه کسب یا مغایر با آن (ماده ۲۷ و ۲۸ قانون نظام صنفی، مصوب ۱۳۸۲ با اصلاحات ۱۳۹۲) و رسیدگی و پاسخ دهی به آن از طریق مراجع صنفی شامل اتحادیه‌ها و اتاق اصناف شهرستان، مشاهده نمود.

۴-۱-۲- در حوزه کسب و کار دامپروری صنعتی و نیمه صنعتی (بنا بر تعریف قانون در حوزه وسیع کلیه چهارپایان، پرندگان، آبزیان و حشرات) نیز اخذ موافقت اصولی، پروانه تأسیس، پروانه بهره برداری و پروانه بهداشتی تکلیف و بزه‌انگاری شده است (ذیل بند «ه» و بند «و» تبصره دو و تبصره سه ماده ۵ قانون نظام جامع دامپروری مصوب ۱۳۸۸). همچنانکه صدور پروانه بهداشتی قبل از هرگونه سرمایه گذاری بر اساس سیاست‌های بهداشتی توسط سازمان نظام دامپزشکی کشور (تبصره ماده ۱۶) و اخذ پروانه تأسیس برای سامان دهی امور مشاوره‌ای، ترویجی، فرهنگی، آموزشی، مطالعاتی، تحقیقاتی و خدماتی، نظارتی، تشکل‌ها و مراکز خدمات دامپروری غیردولتی و همچنین پروانه بهره‌برداری برای کلیه آزمایشگاه‌های مرتبط با تخصص‌های مندرج اعم از خوراک دام، شیرخام و مراکز تولید مواد ژنتیکی دام نیز توسط سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی نیز تکلیف و بزه‌انگاری اداری- انضباطی شده (مواد ۱۵ و ۱۶) و در مقررات ذیل الذکر مربوط به سازمان نظام مهندسی کشاورزی و نظام دامپزشکی کشور بخشی از پاسخ‌گذاری اختصاصی آن صورت گرفته است.

۴-۱-۳- در خصوص شاغلان کسب و کار مهندسی کشاورزی که نقش آنها در زنجیره تأمین غذا به منظور تحقق امنیت غذایی از رهگذر توسعه پایدار کشاورزی [۵۱] به ویژه از طریق ایجاد بهره‌وری در تولید محصولات گیاهی و حیوانی (به تعبیر قانونی از قبیل زراعت، باغداری، درختکاری، جنگلداری، مرتعداری، بیابان‌زدایی، دامداری، شیلات و آبزیان، پرورش طیور، زنبور عسل و کرم ابریشم- در بند ب ماده یک قانون تأسیس سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی ج.ا.ایران، مصوب ۱۳۸۰) تأثیر گذار و غیر قابل انکار است [۳۵ و ۲۱ و ۱۶ و ۱۹] نیز عدم

در این مجموعه، عدم رعایت مقررات اخذ پروانه ساخت (پروانه بهداشتی) از وزارت بهداشت (ماده ۳۱)، تولید بدون حضور و نظارت دائم مسئول فنی در امر تولید (مواد ۳۲ و ۳۳)، عدم الصاق برچسب اطلاعات و تاریخ مصرف و عدم رعایت فرمول تأیید شده در پروانه ساخت در امر تولید (مواد ۳۴ و ۳۵)، عرضه محصولات فاقد پروانه ساخت معتبر یا دارای مجوز ورود وزارت بهداشت و غیربهداشتی (مواد ۳۶ و ۳۷) توسط مراکز توزیع و پخش و عرضه کالا و واردکنندگان و تولیدکنندگان (ماده ۳۸)، عدم رعایت ضوابط و مقررات بهداشت محیطی در محل فعالیت مراکز تهیه، تولید و عرضه (ماده ۳۹) اشاره کرد که جملگی مقررات و الزام‌های فنی و علمی ناظر بر زنجیره تأمین مواد غذایی بالانحص ایمنی غذایی، حقوق مصرف کننده به ویژه حق اطلاع وی را در مراحل تولید و توزیع و واردات در سطوح مختلف فعالان خرد یا عمده خصوصی یا عمومی و دولتی کسب و کارهای مذکور و مؤلفه‌های اصلی چهارگانه امنیت غذایی را مورد توجه قرار داده و تخلف از آنها را بزه‌انگاری نموده است. قید علم به عدم رعایت نظامات مثل غیربهداشتی بودن کالای آماده برای عرضه در محل کسب و کار توزیع کننده در بزه‌انگاری، مرجع پاسخ دهی را با چالش مهم و گاه لاینحل اثباتی مواجه خواهد کرد.

پاسخ‌گذاری‌ها بر اساس پاسخ‌های اداری-انضباطی از جنس محدودیت‌ها و ممنوعیت‌های شغلی شامل تعطیلی تولید یا تعطیلی موقت واحد تولیدی، ضبط یا معدوم نمودن کالا، جریمه نقدی، اخطار کتبی، تعلیق موقت پروانه مسئول فنی، تشهیرهای اداری و صنفی در محل یا با اعلان عمومی از طریق رسانه‌ها، لغو پروانه کسب یا کارت بازرگانی و در پاره‌ای موارد با ضمانت اجراهای سالب آزادی پاسخ‌گذاری شده است. ارجاع پاسخ و ضمانت اجرای بزه عدم رعایت فرمول ساخت محصول به ضمانت اجرای کم فروشی یا گرانفروشی، در عین عدم تناسب عناوین، نوعی بی سلیقه‌گی در پاسخ‌گذاری را نشان می‌دهد.

۴-۱-۷- فعالیت مراکز تهیه، تولید و عرضه مواد غذایی با اوصاف مغایر با بهداشت و رفاه شهروندان، موضوع بزه‌انگاری اداری- انضباطی در مقررات شهری قرار گرفته است. به نحوی که «... افتتاح و دایر نگاه داشتن دکانها و مراکزی که مواد محترقه می‌سازند در داخل شهر و همچنین دایر نگاه داشتن کوره‌پزخانه و

مجازات سالب آزادی!) برغم تعدد مسائل واجد جنبه‌های اداری- انضباطی یادشده در آن، مورد انتقاد است.

علاوه بر تهدیدهای ناشی از مرحله راه اندازی و شروع کسب و کار در حوزه زنجیره تأمین غذایی، استمرار فعالیت و تداوم تولید و عرضه نیز باید از منظر رعایت کامل ضوابط فنی و تولیدی که تضمین کننده مؤلفه‌های پیرامون امنیت غذایی به ویژه در حوزه ایمنی غذایی باشد، ضابطه مند و تحت نظارت و کنترل باشد تا تهدیدهای ناظر بر استمرار فعالیت‌های کنشگران این حوزه، تحقق امنیت غذایی را با مخاطره مواجه نکند. علاوه بر موارد فوق الذکر در مرحله تمديد پروانه در ذیل به مواردی که متضمن کنترل استمرار فعالیت است، اشاره می‌شود:

۴-۱-۵- نمونه بزه‌انگاری و پاسخ‌گذاری‌های اداری - انضباطی زنجیره تأمین غذا از مدخل الزامات کسب و کار غذا را می‌توان در عدم رفع موارد تخلف و نقص رعایت مقررات بهداشتی در مهلت تعیین شده در مراکز تهیه، تولید، نگهداری، توزیع و فروش و حمل و نقل مواد خوردنی، آشامیدنی جستجو کرد. پاسخ‌گذاری با استفاده از جریمه نقدی بیست و پنج هزار تا پانصد هزار ریالی (با پیش بینی امکان افزایش بر اساس نرخ تورم هر سه سال یکبار) به ازای هر مورد نقض مقررات بهداشتی صورت گرفته است.

فرآیند و مرجع پاسخ دهی بر اساس گزارش مأمورین نظارت وزارت بهداشت آغاز و با اعمال اختیار فوق العاده مسئول بهداشت محل بنا به وفق ماده ۱۳ اصلاحی قانون مواد خوردنی آشامیدنی، آرایشی و بهداشتی (مصوب سال ۱۳۴۶ اصلاحی سال ۱۳۷۹) و آیین نامه اجرایی آن منتهی به پاسخ دهی انضباطی - اداری تعطیلی محل قبل از ارجاع پرونده برای رسیدگی قضایی تعریف شده است. یادآور می‌شود، نمونه یادشده، عملاً بر پاسخ‌گذاری در برابر تهدیدهای مؤلفه ایمنی غذایی تمرکز دارد.

۴-۱-۶- نمونه دیگری از بزه‌انگاری و پاسخ‌گذاری اداری- انضباطی حوزه استمرار کسب و کار، بزه‌انگاری‌های موضوع مقررات فصل سوم قانون تعزیرات حکومتی امور بهداشتی و درمانی مصوب ۱۳۶۷ مجمع تشخیص مصلحت نظام با عنوان تعزیرات تولید، توزیع، فروش مواد خوردنی، آشامیدنی، آرایشی و بهداشتی (مواد ۳۱ تا ۴۴) است.

شدیدترین عناوین بزه‌انگاری کیفری یعنی اخلال در نظام اقتصادی (قانون مجازات اخلالگران در نظام اقتصادی مصوب ۱۳۶۹) متصف شده است.

همچنین فروش هرگونه کالا از طریق قرعه کشی و فروش فوق العاده یا اقساطی ممنوعه نیز در مواد ۶۹ و ۷۰ قانون نظام صنفی بزه‌انگاری شده است. هرچند دو نمونه بزه‌انگاری اخیرالذکر کمتر در حوزه غذا و امنیت غذایی کمتر مصداق عینی و جاری دارد.

پاسخ‌گذاری اداری-انضباطی بزه‌های یادشده مبتنی بر جریمه‌های مالی متناسب با ارزش کالا یا مقطوع، الزام به عرضه و فروش کالا یا استرداد آن، تشهیر متخلف در محل کسب، تعطیلی موقت محل کسب و پیش بینی تشدید متناسب با تکرار و مراتب تخلف است.

۴-۱-۹- همچنین درخصوص کالاهای و محصولات مشمول ضوابط استاندارد اجباری، تخلف تولید کننده یا فروشنده ناشی از تولید یا عرضه یا واردات فرآورده خارج از استاندارد یا فاقد علامت مزبور می‌تواند پاسخ اداری-انضباطی جمع آوری و توقیف فرآورده‌های مذکور از کلیه مراکز نگهداری و توزیع و فروش و لاک و مهر موقت ابزار، ماشین آلات و وسایل تولید مربوطه جهت جلوگیری از ادامه تولید این گونه فرآورده‌ها را توسط مؤسسه استاندارد به دنبال داشته باشد (تبصره ۴ ماده ۹ قانون اصلاح قوانین و مقررات مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران مصوب ۱۳۷۱). هرچند پاسخ یادشده در کنار پاسخ قضایی و اعلام جرم و درخواست تعقیب کیفری صورت می‌گیرد، اما خود، پاسخی اداری-انضباطی شناخته می‌شود.

۴-۱-۱۰- در راستای حمایت از حقوق مصرف کننده در صورت نقض برخی نظامات حرفه‌ای یا عادلانه مربوط به فروش کالا یا عرضه خدمت مانند معیوب بودن، نقض یا تأخیر در ایفای تعهدات عرضه یا تولید کننده یا فروشنده (مواد ۳ تا ۸ قانون حمایت از حقوق مصرف کنندگان مصوب ۱۳۸۸) به تشخیص مراجع ذی صلاح و پاسخ‌گذاری به نفع مصرف کننده از انواع دیگر بزه‌انگاری است که غالباً با جریمه نقدی (مواد ۱۸، ۱۹ قانون یادشده) در مرجع اداری بنام سازمان تعزیرات حکومتی پاسخ دهی می‌شود. الزام به جمع آوری محصولات فاقد اوصاف

دباغی و نظایر آن در داخل شهر یا نقاطی که انجمن (شورای) شهر مخالف بهداشت و رفاه اهالی تشخیص دهد و همچنین ... افتتاح و دایر نگاه داشتن کارخانه‌هایی که مزاحم اهالی شهر باشد در داخل شهر یا مجاور آن باشد، در قانون شهرداری مصوب ۱۳۳۴ (بند ۲۰ ماده ۵۵) شمس‌بزه‌انگاری اداری-انضباطی شده و برای نهاد شهرداری، تکلیف قانونی برخورد با این مراکز در قالب «جلوگیری از افتتاح» و «ممانعت از دایر نگاه داشتن» این مراکز وضع و پاسخ‌گذاری شده است.

۴-۱-۸- نمونه‌های دیگری از بزه‌انگاری‌های اداری - انضباطی شامل ممنوعیت احتکار، گران فروشی، کم فروشی، عرضه خارج از شبکه، تقلب، استرداد کالای تقلبی و یا بدون استاندارد اجباری و منظور نمودن فروش کالای تاریخ مصرف گذشته در حکم تقلب، عدم استفاده از تجهیزات مکانیزه فروش یا توزین (مواد ۵۷ تا ۶۱ و ۶۳ تا ۷۱ قانون نظام صنفی با اصلاحات ۱۳۹۲)، کیفیت و نوع عملکرد و فعالیت اشخاص و فعالان حوزه کسب و کار امنیت غذایی را غالباً در حلقه آخر زنجیره تأمین بالاخص در حوزه توزیع و عرضه از طریق نظارت و مدیریت مراجع اداری موسوم به هیأت‌های تحت نظر سازمان تعزیرات حکومتی و به منظور جلوگیری از نقض حقوق مصرف کننده رصد و حمایت می‌کند [۵۲].

لازم به یادآوری است، اهمیت عدم احتکار کالاهای مصرفی به ویژه محصولات راهبردی و ضروری - به دلیل کافی نبودن یا در دسترس نبودن - غالباً تا بدان حد بوده است که در نخستین قوانین مصوب در ایران با عنوان قانون تشکیل ایالات و ولایات و دستورالعمل حکام مصوب ۱۲۸۶ (مواد ۴۱ تا ۴۵)، مراقبت برای عدم احتکار گندم (به عنوان کالای اساسی) و سایر ارزاق و خرید و فروش آزادانه و به قیمت عادلانه در تمام شهر از وظایف حاکم برشمرده شده است. همچنانکه مراقبت از آذوقه و ارزاق اهالی و مساعدت در حد استطاعت حاکم بر پیشرفت زراعت، حرف و صنایع و تجارت و جلوگیری و ممانعت از موضوعات مخل محصولات زراعتی و ارزاق و اقدام خصوصی شامل تحصیل نرخ ارزاق و آذوقه از اداره بلدیة وقت و مواظبت در تعدیل نرخ و عدم کم فروشی و صحت توزین نیز جزء وظایف معمول حاکم و بستر بزه‌انگاری‌های غیرکیفری دولتی بوده است. هرچند ارتکاب احتکار عمده و گسترده با مقاصد خاص، متعاقباً به یکی از

به آن توجه شده است. هرچند قوانین برنامه قاعداً در مقام تبیین برنامه ریزی‌های کلان کشور هستند و ظرف و جایگاه مناسبی برای بزه‌انگاری و پاسخ‌گذاری نیست، لکن به هر ترتیب مؤید سوگیری سیاست‌گذار جنایی درخصوص موضوع در این سطح از سیاست‌گذاری و برنامه ریزی کلان است.

هرچند این سؤال دور از ذهن نیست که کالای تهدیدکننده سلامت چگونه برغم همه تمهیدات در سیاست جنایی به ویژه در حوزه پیشگیرانه از ضوابط مرحله تولید یا ورود عبور کرده و باید در مرحله عرضه آن هم در زمینه تبلیغ به آن توجه شود. البته سیاست مذکور، درخصوص کالاهایی که بعد تهدیدکننده سلامت آنها به هر دلیل به ویژه به لحاظ ضعف در دانش و برآورد علمی و فنی و تخصصی موضوع متعاقب ورود یا تولید، کشف یا معلوم شود، کاربرد دارد. هرچند بخشی از لطامات و آسیب‌های آن در این مرحله قابل جبران نیست. کالاهای مصرفی دارای کمترین ارزش یا فاقد ارزش غذایی مناسب مانند انواع تنقلات صنعتی از جمله چیپس، پفک، نوشابه و غیره می‌تواند مصادیق این مقرره باشد.

تبلیغات خلاف واقع، ارایه اطلاعات نادرست موجب فریب یا اشتباه مصرف‌کننده از طریق وسایل ارتباط جمعی در قانون حمایت از حقوق مصرف‌کنندگان مصوب ۱۳۸۸ (بند ۲-۳ در ماده ۳، ماده ۷ و ۱۹) که تهدیدی در برابر حق آگاهی و اطلاع مصرف‌کننده و در حوزه غذا موجب خلل در دانش تغذیه‌ای نیز بشمار می‌رود، بزه‌انگاری و نوعاً با پاسخ‌های مالی پاسخ‌گذاری شده است.

سیاست‌گذاری و اعمال ضوابط دیگری نیز در سطح فروتقیننی درخصوص اطلاع‌رسانی و تبلیغات فرآورده‌ها و مواد غذایی نیز وجود دارد که به دلیل پرهیز از اطاله بحث در مقال کلام نمی‌گنجد.

۴-۳- رفتارها و رویه‌های ضدرقابتی زنجیره

تأمین غذا در حوزه امنیت غذایی

رقابت در حوزه فعالان زنجیره تأمین غذا از جهتی همانند رقابت در سایر محصولات و بازارها و به طور خاص و متمایز به دلیل شدت رقابت و فراوانی و تنوع عرضه و عرضه‌کنندگان در آن و الزامات، ملاحظات و حساسیت‌های عدیده ناظر بر عرضه به ویژه

یادشده برای اصلاح و رفع عیب (ماده ۲۰) نیز از دیگر پاسخ‌های پیش‌بینی شده در قانون مذکور است.

در مقام تحلیل و از منظر تطبیق بزه‌انگاری و پاسخ‌گذاری اداری- انضباطی یادشده در حوزه کسب و کار با ارکان اصلی و فرعی هنجار اجتماعی-حقوقی امنیت غذایی، می‌توان تکیه سیاست جنایی ایران را بر دفع مخاطره از رفتارهای تهدیدکننده دو رکن اصلی امنیت غذایی یعنی قابلیت مصرف و دسترسی با تکیه بر بعد دسترسی فیزیکی و اقتصادی از طریق بزه‌انگاری نقض و تخطی از ضوابط و الزامات فنی و تخصصی ناظر بر تولید و عرضه در محیط کسب و کار غذا به شرح فوق مشاهده کرد. در حالیکه رکن موجود بودن و پایداری امنیت غذایی نیازمند توجه بیشتر در این حوزه است. دو موضوع ایمنی غذایی و مقدمات حق اطلاع مصرف‌کننده نیز که جزو ارکان و مؤلفه‌های فرعی و مرتبط با امنیت غذایی است نیز در کانون توجه این بزه‌انگاری‌ها قرار دارد.

۴-۲- رفتارهای ناقض بخشی از حقوق مصرف

کننده (شامل مؤلفه‌های حق اطلاع مصرف‌کننده

و دانش تغذیه‌ای امنیت غذایی)

با توجه به اهمیت معرفی و تبلیغ محصولات غذایی و ضرورت غلبه معرفی کالاهای مفید و دارای ارزش غذایی بالاتر و پرهیز از معرفی و تبلیغ محصولات غیرمفید و ناسالم و تکیه بر موضوع سواد یا دانش تغذیه‌ای و حق اطلاع مصرف‌کننده بر کسی پوشیده نیست. جامه عمل پوشیدن بر موارد یادشده، از طریق تعهد عرضه‌کننده به ارایه اطلاعات ضرورت اطلاع‌رسانی صحیح به مصرف‌کننده یا تابعان امنیت غذایی، ایفای تعهد به تسلیم مبیع، مطابقت کالا با قرارداد و محترم شمردن حق اطلاع و آگاهی ایشان و ممنوعیت تبلیغات خلاف واقع [53]، همچنین رعایت بعد اجتماعی- فرهنگی رکن دسترسی در امنیت غذایی صورت می‌پذیرد.

در جلوه دیگری از بزه‌انگاری و پاسخ‌گذاری‌های اداری- انضباطی، تبلیغ خدمات و کالاهای تهدیدکننده سلامت به ویژه از سوی رسانه‌ها جزو رفتارهای ناقض حق اطلاع مصرف‌کنندگان و موجب خلل در دانش یا باور تغذیه‌ای است. موضوعی که در ماده ۳۷ قانون برنامه پنجم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی

پاسخ‌گذاری شده است. احراز بزه‌های یادشده و پاسخ‌دهی به آن توسط شورای رقابت به عنوان مرجعی اداری صورت می‌گیرد.

طیف گسترده‌ای از پاسخ‌های اداری-انضباطی که بعضاً واجد جنبه مدنی نیز هستند، از جمله دستور فسخ هر نوع قرارداد، توافق و تفاهم متضمن رویه‌های ضدرقابتی، دستور توقف طرفین توافق یا توافقی‌های مرتبط از ادامه رویه‌های ضدرقابتی، توقف هر رویه‌های ضدرقابتی یا عدم تکرار آن، اطلاع‌رسانی عمومی جهت شفافیت بیشتر بازار، دستور عزل مدیران منتخب خلاف ماده (۴۶)، دستور واگذاری سهام یا سرمایه بنگاهها یا شرکتها که خلاف ماده (۴۷) این قانون حاصل شده، الزام به تعلیق یا دستور به ابطال هرگونه ادغام که خلاف ممنوعیت ماده (۴۸) این قانون انجام شده و یا الزام به تجزیه شرکت‌های ادغام شده، دستور استرداد اضافه درآمد و یا توقیف اموالی که از طریق ارتکاب رویه‌های ضدرقابتی موضوع مواد (۴۴) تا (۴۸) این قانون تحصیل شده از طریق مراجع ذیصلاح قضائی، دستور به بنگاه یا شرکت جهت عدم فعالیت در یک زمینه خاص یا در منطقه یا مناطق خاص، دستور اصلاح اساسنامه، شرکتنامه یا صورتجلسات مجامع عمومی یا هیأت‌مدیره شرکتها یا ارائه پیشنهاد به دولت درخصوص اصلاح اساسنامه‌های شرکتها و مؤسسات بخش عمومی، الزام بنگاهها و شرکتها به رعایت حداقل عرضه و دامنه قیمتی در شرایط انحصاری (ماده ۶۱ قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی) و تعیین جریمه مالی [۵۵] از ده میلیون تا یک میلیارد ریال، در صورت نقض ممنوعیت‌های ماده (۴۵) این قانون، انواع پاسخ‌های اداری در اختیار مرجع ذی صلاح (شورای رقابت) برای مقابله با رویه‌های ضدرقابتی و اختلال در رقابت و انتظام بخشی در بازار و عرصه رقابت است که در برخی گونه‌ها مانند دستور فسخ، توقف، واگذاری سهام بعد و جنبه مدنی آن نیز برجسته و حتی غالب است. هرچند در پاسخ‌گذاری مالی رفتارهای ضدرقابتی مقرر در قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی، به شیوه قابل انتقادی سقف میزان پاسخ از نوع جریمه مالی، تعیین و تحدید شده (بند ۱۲ ماده ۶۱ قانون اخیر الذکر، حداکثر یک میلیارد ریال) و به رغم سود سرشار رویه‌های ضدرقابتی، نسبتی میان عواید بزه و پاسخ برقرار نشده است. تکرار بزه در پاسخ‌گذاری‌های یادشده، تبعاً موجب تشدید میزان پاسخ (ضمانت اجراها) خواهد شد. هر چند

از حیث راهبردی بودن تأمین و دسترسی به برخی فرآورده‌های غذایی در بازار و همچنین سلامت و بهداشت مصرف‌کنندگان و جامعه، نیازمند رعایت اصول رقابت سالم و تنظیم آیین و رفتار حرفه‌ای اشخاص و بنگاههای رقیب است.

بدیهی است افت و خیزها و جذابیت‌های بازار به ویژه در نظام عرضه و تقاضا، حوزه قیمت، کیفیت و کمیت و سود سرشار ناشی از فعالیت‌های اقتصادی و رفتارهای کنشی و واکنشی بازار، تولیدکنندگان، عرضه‌کنندگان و مصرف‌کنندگان و شرایط پویای کنشگران آن، امکان ایجاد انحصار و محدودیت‌های رقابتی و غیره، بروز برخی ناهنجاری‌ها در حوزه بازار را که تهدیدکننده و نافیض آیین رفتار حرفه‌ای و اصول رقابت صحیح و اصولی است، سبب می‌شود و در سطوح بالاتر ناهنجاری‌ها به اختلال در رقابت در زنجیره تأمین غذا و خلل در تحقق امنیت غذایی می‌انجامد.

موضوعی که سیاست‌گذاری جنابایی در مقام بزه‌انگاری و پاسخ‌گذاری اداری-انضباطی، به آنها عنوان رفتارها یا رویه‌های ضدرقابتی می‌دهد و در قالب مصادیق متعددی به سیاهه‌کردن آن از جمله با عناوین بزه‌های اداری-انضباطی مانند قیمت‌گذاری تهاجمی یا تبعیض آمیز، تبعیض در شرایط معامله، فروش یا خرید اجباری، اظهارات گمراه‌کننده، سوء استفاده از وضعیت اقتصادی مسلط، محدودکردن قیمت فروش مجدد و غیره در مقررات فصل نهم قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی مصوب ۱۳۷۸ می‌پردازد که هر یک، مصادیق و رفتارهای مادی احصاشده جزئی تری نیز دارند که چنانچه ماحصل تبانی اشخاص، عناوین و آثار فوق‌الذکر را ایجاد کند و نتیجه آن موجب اختلال در رقابت شود، موضوع بزه‌انگاری و پاسخ‌گذاری قرار گرفته است.

همچنین قراردادهای ضد(علیه) مصرف‌کننده‌ای که در برخی نظام‌های دنیا مانند فرانسه حتی در قالب قراردادهای تحمیلی، نقض رقابت تلقی می‌شود (قانون تجارت فرانسه - ماده ۴۲۰) [۵۴]، در سیاست جنابایی ایران تحت عنوان هرگونه تبانی و تحمیل شرایط از سوی عرضه‌کنندگان کالا و خدمات، هنگامی که موجب کاهش عرضه یا پایین آمدن کیفیت، یا افزایش قیمت شود، بزه‌انگاری کیفری شده است (ماده ۸ قانون حمایت از حقوق مصرف‌کنندگان) و در صورت ایراد خسارت ناشی از مصرف همان کالا یا خدمت به مصرف‌کنندگان، علاوه بر جبران خسارت با پاسخ جزای نقدی حداکثر معادل دو برابر خسارت وارده

مراجع پاسخ‌گذاری و پاسخ‌دهی آن نیز حسب مورد، با سازمان تعزیرات حکومتی یا دادگاه انقلاب است (ماده ۴۴). بدین صورت که پاسخ‌های جریمه مالی و ضبط کالا در خصوص قاچاق کالاهای غیر ممنوع و ... غیرحرفه‌ای و غیرسازمان یافته در صلاحیت سازمان تعزیرات حکومتی (قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز مصوب ۱۳۹۲ با اصلاحات بعدی) و مابقی پاسخ‌های سالب آزادی در صلاحیت دادگاه انقلاب قرار گرفته است.

بزه‌انگاری و پاسخ‌گذاری قاچاق فرآورده‌های خوراکی و آشامیدنی بطور خاص در محدوده کنترل شده رفتاری کلی قاچاق مورد توجه قرار گرفته است (بخشی از ماده ۲۷ قانون اخیرالذکر). هرچند بزه‌انگاری‌های موضوع ماده ۲۵ و به ویژه ماده ۲۶ قانون راجع به صید، عمل آوری، تهیه، عرضه، فروش و حمل، نگهداری و صدور خاویار و ماهیان خاویاری بدون مجوز سازمان شیلات نیز با حوزه فرآورده‌های خوراکی و آشامیدنی و مقوله امنیت غذایی مرتبط است. ضمناً آن بخش از رفتارهای قاچاق محصولات خوراکی و آشامیدنی اعم از مجاز مشروط یا ممنوع (به تعبیر مقنن) که با توجه به نوع و شدت پاسخ (ضمانت اجرا) گاهی مرتبط با ارزش مادی محصول یا شیوه رفتار مادی بزه‌انگاری شده، مستلزم رسیدگی در مراجع قضایی (دادگاه انقلاب) نباشد (موضوع ماده ۴۴ قانون یادشده) را می‌توان از مصادیق بزه‌انگاری اداری- انضباطی در این حوزه دانست.

احراز مجوز مصرف انسانی توسط وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی برای محصولات خوراکی و آشامیدنی قاچاق کشف شده، ضابطه تفکیک بزه‌انگاری قاچاق کالای ممنوع یا مجاز مشروط دانسته شده است که اطلاق ممنوع یا مجاز مشروط بر کالای قاچاق، از منظر قانون یادشده آثار متفاوتی بالاحص در حوزه پاسخ‌گذاری و پاسخ‌دهی دارد.

بزه‌انگاری حمل، نگهداری، عرضه و فروش مواد و فرآورده‌های خوراکی و آشامیدنی و قاچاق فرآورده‌های زیستی (ماده ۲۷ قانون یادشده و تبصره یک آن) منطقه کنترل شده رفتاری در این حوزه را گسترش داده است. ضمناً محدوده کنترل شده رفتاری و بزه‌انگاری‌های صورت گرفته توسط سیاست جنایی ایران در حوزه قاچاق آشامیدنی‌ها به دایره مشروبات الکلی نیز تسری یافته و آنرا جزو قاچاق کالاهای ممنوع برشمرده (تبصره ۴ ماده

جای خالی پاسخ‌های نوین و پیشگیرانه موسوم به تصمیمات التزامی^{۲۵} (اعم از رفتاری یا ساختاری) که در مقام مصالحه با بنگاه‌های مظنون به ارتکاب رویه‌های ضدرقابتی و الزام آور شدن التزام‌های توافق شده به جای پیگیری و صدور تصمیمات منع یا جریمه صورت می‌گیرد [۵۶]، در قلمرو سیاست جنایی ایران مشهود است.

گفتنی است به رغم خصوصیات محصولات و فرآورده‌های غذایی، حکم یا مقرر و ویژه‌ای در بزه‌انگاری و پاسخ‌گذاری‌های محدوده رقابت آنها در نظر گرفته نشده و هم ردیف سایر محصولات و خدمات بزه‌انگاری و پاسخ‌گذاری شده است. تهدید دو رکن دسترسی (بعد اقتصادی) و پایداری امنیت غذایی مهم ترین عامل بزه‌انگاری و پاسخ‌گذاری رفتارهای ضدرقابتی در حوزه امنیت غذایی به نظر می‌رسد.

۴-۴- الزامات ورود و خروج (قاچاق) کالا و

ارز زنجیره تأمین غذا در حوزه امنیت غذایی

قاچاق در تعریف قانونی جدید به هر فعل یا ترک فعل ناقض تشریفات قانونی ورود یا خروج کالا و ارز اطلاق شده است که در مبادی ورودی، یا هر نقطه از کشور حتی در محل عرضه کالا در بازار داخل کشف شود (ماده یک قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز مصوب ۱۳۹۲ با اصلاحات سال ۱۳۹۴). ضمن اینکه قاچاق در قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز (مصوب ۱۳۹۲ با اصلاحات ۱۳۹۴) در دو صورت مجزای بزه کیفری (قاچاق سازمان یافته، حرفه‌ای، قاچاق کالای ممنوع، مستلزم حبس و انفصال از خدمات دولتی) و بزه انضباطی بزه‌انگاری شده و انواع پاسخ‌های ضبط کالا یا ارز یا وسیله نقلیه حامل آن، جریمه مالی، محدودیت یا ممانعت موقت در ادامه کسب و کار، حسب مورد تعطیلی یا مصادره محل نگهداری کالای قاچاق یا انحلال شخص حقوقی مرتکب، تشهیر در محل کسب (بند ج ماده ۱۸ مکرر) یا رسانه‌های عمومی (به اعتبار جرم اقتصادی شناخته شدن قاچاق)، انفصال موقت یا دائم مرتکب وابسته به بخش دولتی یا عمومی و کیفر سالب آزادی (بند پ و ت ماده ۲۲ و تبصره یک آن و مواد ۲۸، ۲۹ و ۳۲ و ۶۰ قانون پیش گفته) و در یک مورد خاص (ماده ۳۰) کیفر بزه‌کار مخل در نظام اقتصادی را دریافت می‌کند.

25. Commitment decision

۵- نتیجه گیری

مبارزه با همه ناهنجاری‌های تهدیدکننده امنیت غذایی در جامعه و در فرآیند زنجیره تأمین غذا ناممکن است، اما مقابله با برخی از برجسته ترین ناهنجاری‌های سرزنش شده برای برقراری هنجار جامعه‌ی -حقوقی امنیت غذایی ضروری و اجتناب ناپذیر است. بدین سان بخشی از انواع بزه و انحراف‌های تهدید کننده امنیت غذایی و ارکان شاخص آن (موجودیت، دسترسی، قابلیت مصرف و پایداری) تحت عنوان پدیده جنایی، در ساحت سیاستگذاری جنایی به عنوان جزئی از سیاستگذاری عمومی، مستلزم پاسخ‌گذاری‌های دولتی و جامعه‌ی کیفری و فرا کیفری می‌شوند تا به این ترتیب هیأت اجتماع پاسخ‌های خود را به پدیده جنایی سازمان بخشد.

در راستای پاسخ به سؤال مطرح شده در این پژوهش، داده‌های گردآوری شده در بندهای مقاله و احصای جلوه‌های پاسخ‌های دولتی غیرکیفری غالباً در شمار پاسخ‌های اداری- انضباطی در برابر بزه‌های اداری و انضباطی و ایجاد مراجع جدید یا تعیین مراجع غیرقضایی موجود شامل مراجع اداری- انضباطی اختصاصی مانند سازمان تعزیرات حکومتی و شورای رقابت برای پاسخ دهی به بزه‌های ذیربط، مؤید و مثبت فرضیه پژوهش شامل وجود پاسخ‌گذاری‌های دولتی غیرکیفری در ایران به بزه‌ها و انحراف‌های اداری- انضباطی است. هرچند از منظر ارکان اصلی و فرعی امنیت غذایی، پاسخ‌گذاری در برابر تهدید دسترسی فیزیکی به غذا در سطوح خانگی و فردی و تهدیدهای رویارو با سایر ابعاد دسترسی مانند فرهنگی، اجتماعی و تا حدی بعد اقتصادی، و مؤلفه‌های نوین حوزه امنیت غذایی بالاخص دانش تغذیه‌ای و مسئولیت و پاسخ‌گویی ارکان و مراجع دولتی در قبال امنیت غذایی پایدار کمتر مورد توجه قرار گرفته و از جمله نقاط ضعف پاسخ‌گذاری‌های دولتی غیرکیفری در ایران است. از این رو پیشنهاد می‌شود این خلأها نیز با پاسخ‌گذاری‌های متناسب در وضع مقررات آتی مورد توجه قرار گیرد.

همچنین پژوهش حاضر، جلوه‌ها و مصادیق متعددی از بزه‌انگاری و پاسخ‌گذاری اداری-انضباطی نو و کهنی را در سیاست جنایی ایران در طول مراحل زنجیره تأمین غذا و طی مراحل مختلفی از جمله آغاز و تأسیس، طی فرآیند و رقابت کسب و کارهای

(۲۲) و حمل و نگهداری و فروش آن نیز بزه‌انگاری و پاسخ‌گذاری شده است.

با توجه به تأمین و واردات بخشی از مواد و فرآورده‌های غذایی از بازارهای خارجی که مستلزم تأمین و هزینه کرد ارز می‌باشد، رفتارهای تهدیدکننده از نوع قاچاق ارز نیز می‌تواند جزو محدوده کنترل شده رفتاری و کانون بزه‌انگاری و پاسخ‌گذاری باشد. بند خ ماده ۲ قانون موضوع بحث، عدم رعایت ضوابط تعیین شده از سوی دولت یا نداشتن مجوزهای لازم از بانک مرکزی برای ورود، خروج، خرید، فروش یا حواله ارز را مصداق قاچاق ارز دانسته است. اقدامات پیشگیرانه‌ای نیز در این قانون پیش بینی شده است که در این مقاله مجالی برای پرداختن به آن نیست. دایره بزه‌انگاری و پاسخ‌گذاری سیاستگذار جنایی در این حوزه، به مجموعه‌ای از بزه‌های مانع و بزه‌انگاری و پاسخ‌گذاری رفتار قاچاق در سطح عرضه و حتی خرده فروشی نیز گسترش یافته‌است، هنگامی که عرضه و فروش ارز، خارج از واحدهای مجاز تعیین شده توسط دولت به وسیله اشخاص و واحدهای صنفی ممنوع تلقی و بزه‌انگاری و پاسخ‌گذاری شده است.

ضمناً در قوانین پراکنده دیگری به پاسخ‌گذاری‌های اداری- انتظامی در همین حوزه از جمله قانون نظام جامع دامپروری به مقابله با قاچاق دام، منابع و مواد ژنتیکی در مرزهای کشور با مصادیق تعیین شده توسط وزارت جهادکشاورزی (ماده ۱۳ قانون اخیرالذکر) اشاره و توجه شده است.

بنظر می‌رسد منطقه تحت نظارت و کنترل شده رفتاری در حوزه قاچاق را با بزه‌انگاری و پاسخ‌گذاری ناظر بر ناهنجاری‌ها و تهدیدهای رکن دسترسی امنیت غذایی به ویژه دسترسی اقتصادی و حتی فرهنگی- اجتماعی - به لحاظ امکان تغییر ذائقه و رژیم و عادات غذایی- و همچنین رکن پایداری و سپس موجود بودن امنیت غذایی مربوط و محصور کرد. زیرا بر خلاف برداشت سطحی و اولیه‌ای که قاچاق را موجب وفور در عرضه و تأمین رکن موجود بودن در حوزه امنیت غذایی می‌داند، استمرار و لو مقطعی آن، باعث تضعیف حوزه تولید و فرآوری داخلی و آسیب به زیرساخت‌های تولیدی و اقتصادی کشور و ناپایداری امنیت غذایی و چه بسا ناامنی غذایی هرچند مقطعی شود [۵۸ و ۵۷ و ۳۶].

جامعوی در سیاست‌گذاری‌های عمومی و جنایی ایران و ارزیابی میزان تأثیر و کارایی آنها در قبال امنیت غذایی با پژوهش‌های میدانی، می‌تواند محور و موضوع تحقیق‌های آتی باشد.

۶- منابع

A) The Upstream National Documents

- The Islamic Republic of Iran Constitutional Law, 1979 (with 1989 reforms)
- The Twenty-year Outlook National Document, 2003.
- The Resistant Economy's General Policy, 2013.
- The General Policy of the Fifth Economic, Social and Cultural Development Plan, 2010.
- The General Policy of the Sixth Economic, Social and Cultural Development Plan, 2015.
- The Environmental General Policy, 2015.
- The Population General Policy, 2014.
- The Health General Policy, 2014.
- The Agriculture General Policy, 2012.
- The National Document of Nutrition and Food Security (2012- 2020)

B) The Iranian Law and Regulations

- The Fighting against Commodity and Foreign Exchange Smuggling Law, 2013 (with 2015 reforms)
- The Criminal Procedure Law, 2013 (with 2015 reforms)
- The Islamic Criminal Penal Law, 2013.
- The Third, Fourth and Fifth Program Plan Law, 2010, 2005 and 2000.
- The Application of 44th Article Constitutional Act's General Policy Law, 2008 (with 2010 reforms)
- The Iranian Animal Husbandry System Law, 2009.
- The Iranian Consumer Protection Law, 2003.
- The Iranian Guild System Law, 2003 (with 2013 reforms)
- The Iranian Agricultural Engineering and Environmental Council Law, 2001.
- The Iranian Veterinary Council Foundation Law, 1997.
- The Iranian Aquatic Resources Protection and Exploitation Law, 1995.
- The Iranian Standards and Industrial Research Institute's Regulations Reform Law, 1992

زنجیره تأمین مواد غذایی و حوزه تبلیغات و اطلاع‌رسانی ایشان را به تصویر می‌کشد که تأکید آنها بر بزه‌انگاری و پاسخ‌گذاری در بخش‌هایی از ارکان و مؤلفه‌های اصلی امنیت غذایی مانند موجود بودن، در دسترس بودن (ابعاد فیزیکی و اقتصادی و کمتر فرهنگی - اجتماعی) و قابلیت مصرف داشتن است. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت مقابله با بزه‌های تهدیدکننده و ناقض امنیت غذایی در سیاست جنایی ایران، به تنهایی بر عهده بزه‌انگاری و پاسخ‌گذاری کیفری دولتی نیست.

به رغم بزه‌انگاری‌ها و پاسخ‌گذاری‌های یادشده در مقاله و از منظر ترسیم و تعیین منطقه کنترل شده رفتاری در حوزه امنیت غذایی، جای خالی بزه‌انگاری و پاسخ‌گذاری در زمینه رفتارهای اداری- انضباطی که بطور کلی باعث کاهش قدرت اقتصادی مصرف‌کنندگان از طریق ایجاد تورم، افزایش نرخ برابری ارز خارجی و ریال، افزایش مواد اولیه و قیمت تمام‌شده محصولات و فرآورده‌های غذایی و مآلاً افزایش قیمت مصرف‌کننده کالا و کاهش قدرت خرید وی می‌شود، یا واردات نابجای محصولات و فرآورده‌های غذایی که با بسترسازی و برنامه‌ریزی صحیح از حیث ایجاد بستر تکنولوژی یا دانش فنی تولید محصول یا مواد اولیه آن، حداقل در میان مدت امکان تولید مقرون به صرفه آنها در داخل وجود دارد، اما به دلیل سهل‌انگاری و فقدان برنامه‌ریزی یا پایدارکردن منافع واردکنندگان آن کالا همچنان تراز واردات آن مثبت است، مشهود و محسوس است. از این رو می‌شود چنین تحلیل کرد که منطقه کنترل شده رفتاری در محدوده امنیت غذایی راجع به ابعاد اقتصادی دسترسی و همچنین ابعاد فرهنگی- اجتماعی دسترسی و دانش تغذیه‌ای و مقوله پاسخگویی نهادهای متولی تحقق یا پایدارسازی امنیت غذایی، به صورت دقیق، تعیین و ترسیم نشده است.

مطالعه مصادیق پاسخ‌گذاری‌های مورد مطالعه در این پژوهش، حاکی از دولتی بودن غالب آنها است، موضوعی که همچنان جامعه مدنی را از مشارکت حقیقی و جدی در پاسداشت هنجار جامعوی- حقوقی امنیت غذایی بازداشته است. از این رو پیشنهاد می‌شود قلمرو خاص مشارکت جامعه مدنی و پاسخ‌گذاری‌های جامعوی در برابر انحرافات تهدیدکننده امنیت غذایی به ویژه در سطوح خانگی و فردی امنیت غذایی تعیین و توسعه بخشیده شود. تعیین سهم و برشمردن گستره متنوع پاسخ‌گذاری‌های

- Practice Method - MABA,,: (in Persian)," Planning & Budgeting Organization & Nutrition and Food Technology Research Institute & UNICEF, Tehran.(In Persian)
- [11] M. Delmas-Marty, 2014, *Les Grands Systems de Politique Criminelle*, 2 ed., Najafi Abrandabadi, A.H., Tehran: Mizan.
- [12] C. Lazerges, 2013, *Introduction to Criminal Policy*, 4ed Ed., . Najafi Abrandabadi, (in Persian), 4 ed., Tehran: Mizan.
- [13] R. Nowbahar, "The Minimum Application of Criminal Law," *Criminal Law Doctrines Journal*, vol. 1390, no. 1, pp. 90-114, 2011. (In Persian)
- [14] S. Ebrahimi, 2011, *Preventive Criminology*, Tehran: Mizan. (In Persian)
- [15] K. Ashtarian, 2007, *Iranian Public Policy*, Tehran: Mizan. (In Persian)
- [16] H. Ghasemi, 1994, "Food Security Institutionalism," *Agricultural Economics and Development Review*, vol. ?, no. 6, pp. 39-51. (In Persian)
- [17] R. Moghaddasi, 2009, "The Strategy of Achieving Food Security: Agriculture Sector's Targets Framework," Islamic Parliament Research Center, Tehran. (In Persian)
- [18] A. Evans, 2009, "The Feeding of the Nine Billion Global Food Security for the 21st Century," Chatham House, London.
- [19] Y. Bingxin and Y. Lingzhi, 2013, "A typology of food security in developing countries," *China Agricultural Economic Review*, vol. 5, no. 1, pp. 118-153.
- [20] M. Pimbert, 2009, "Towards food sovereignty: reclaiming autonomous food systems," London and Munich, IIED,CAFS and RCC.
- [21] E. G. BERG, 2014, "Bringing Food Back Home: Revitalizing the Postindustrial American City Through State and Local Policies Promoting Urban Agriculture," *Oregon Law Review*, vol. 29, no. 783, pp. 783-835.
- The Disruptive Offenders in the Iranian Economic System Punishment Law,1990.
 - The Iranian Veterinary Organization Law, 1971.
 - The Iranian Civil Liability Law, 1960.
 - The States and Provinces Establishment and Governor's Guidelines Law, 1907.
- [1] A. Amir, 2007, *North and South Challenges with Sustainable Development in Environmental International Law*, Tehran: Tehran University, Politics Sciences and Law Faculty, MSc. Thesis. (In Persian)
- [2] M. Ghorbani Ghelejloo, 2016, "Iranian Criminal Policy against the Behaviors Threatening Food Security: The Non-Criminal Public Answering Analysis, Con," in *The Paper Proposed and Oral Presented at: First International & 24th National Food Science and Technology Congress*, Tehran, Tarbiat Modarres UV., 2016. (In Persian)
- [3] M. Noori Naeini, 1999, "Worldwide Strategy about Food Security," *Security Social Quarterly Journal*, vol. 1, no. 2, pp. 33-58. (In Persian)
- [4] M. Edelman, 2014, "Food Sovereignty: Forgotten Genealogies and Future Regulatory Challenges," *Journal of Peasant Studies* 41(6), pp. 959-978, 2014.
- [5] E. Clay, 2003, "Food security: Concepts and measurement.," *FAO, ed. Trade reforms and food*, pp. 25-34.
- [6] G. M. Butrico, 2013, *Food Security and Identity: Iceland*, MA, Kent State University, College of Arts and Sciences, Department of Geography.
- [7] G.-A. Simon, 2013, "Food Security: Definition, Four dimensions, History. Basic readings as an introduction to Food Security for students from the IPAD Master," Rome.
- [8] WFP, 2009, "Hunger and Markets, World Hunger Series," WFP.
- [9] N. Khadem Adam, 1999, "National Strategy on Food Security," *Security Social Quarterly Journal*, vol. 1, no. 2, pp. 59-86. (In Persian)
- [10] H. Ghasemi, 1998, "Food Security and Nutritional Security in Iran: Planning and

- Food," *Yale Human Rights and Development Journal*, vol. 13, no. 2, pp. 435-461.
- [33] Y. Molaei, 2011, "Right to Development: From Political to Legal Claim," *Political Quarterly Journal (Tehran UV)*, vol. 40, no. 4, pp. 315-334. (In Persian)
- [34] A. J. M. (. Sangopta, 2004, "On the Theory and Practice of the Right to Development," *International Law Review*, vol. 21, no. 30, pp. 179-250.
- [35] UN Resolution (General Assembly), 2000, "United Nations Millennium Declaration," New York, UN.
- [36] FAO, IFAD & WFP, 2015, "State of Food Insecurity in the World 2015(SOFI 2015). Meeting the 2015 international hunger targets: taking stock of uneven progress," [Online]. Available: <http://www.fao.org/3/a-i4671e.pdf>. [Accessed 7 1 2016].
- [37] UN Resolution (General Assembly), 2015, "Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development," 25 September 2015. [Online]. Available: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E. [Accessed 12 3 2015].
- [38] R. Norouzzadeh, K. Fathi Vajargah and A. H. Kayzouri, 2009, "Content Analysis of National Documents for Composing Policies in five Years Plan in Higher Education, Science and Technology of Iran.," *Quarterly Journal of Research and Planning in Higher Education*, vol. 15, no. 3, pp. 29-50, (In Persian)
- [39] Ministry of Health and Medical Education of Iran, 2011, "The Transforming Map for Health System on Basis of Iranian-Islamic Model of Progress", Tehran: MHMEI. (In Persian)
- [40] H. Ghasemi, 1992, "Food Security and National Future Challenges,," in *Agriculture and National Development Congress*. (In Persian)
- [41] M. S. M. D. A. D. A. K. A. M. F. Sotoudeh, 2016, "The Association of Food Insecurity and Dietary Patterns with obesity and Stuning in Primary School Pupils of Zahedan City(Iran) in
- [22] Geoff Tansey, 1994, "Food Policy in a Changing Food System," *British Food Journal*, vol. 96, no. 8, pp. 4-12.
- [23] FAO, 2003, " Trade Reforms and Food Security (Conceptualizing the Linkages)", Rome: FAO.
- [24] S. Seyed Fatemi, 2009, Human Right in the Contemporary World,, Tehran: Shahredanesh. (In Persian)
- [25] M. F. Rasekh, 2014, "The Concept of 'Third Generation Rights,'" *The Quarterly Journal of Public Law*, vol. 15, no. 39, pp. 167-196. (In Persian)
- [26] S. Seyed Fatemi, 2000, "The Right to life," , *Law Research Review (Shahid Beheshti UV)*,, no. 31-32, p.
- [27] S. Hashemi, 1995, Human Rights and Fundamental Freedoms, Tehran: Mizan. (In Persian)
- [28] M. Hooshmand, 2014, "Right to Food Study as a Human Right at the International Human Rights,at: The First National Conference to Develop a Comprehensive Strategy for Quality in Food Safety,," in *Tehran: Iranian Quality Management Association*. (In Persian)
- [29] F. Talaei and A. Razmkhah, 2013, "Obligations of States Regarding the Right to Food, According to Article XI of The International Covenant on Economic, Social, and Cultural Rights," *Private Law Study (Law Quarterly)*, vol. 43, no. 2, pp. 119-134. (In Persian)
- [30] O. DE SCHUTTER, 2010, "THE RIGHT TO FOOD," in *Catholic Social Doctrine and Human Rights*, Vatican City, Pontifical Academy of Social Sciences, pp. 324-335.
- [31] A. Ebrahimgol, 2010, "The Right to Food: Pre-condition to another Rights, 221-243.," *International Law Review*, vol. 25, no. 39, pp. 221-243. (In Persian)
- [32] F. L. a. S. F. A. M. Schieck Valente, 2010, "Human Rights and the Struggle Against Hunger: Laws, Institutions and Instruments in the Fight to Realize the Right to Adequate

- [49] S. Hosseini, 2014, *Criminal Policy in Islam and Islamic Republic of Iran*, 3rd ed., Tehran: SAMT & Tehran UV. publications. (In Persian)
- [50] M. D. J. Cavadino, 2002, "Justifying Punishment," in *The Penal System: An Introduction*, 3 ed., London, Sage, pp. 33-61.
- [51] M. Tavassoli Jahromi, 2004, "On the Theory and Practice of the Right to Development," *International Law Review*, vol. 21, no. 30, pp. 179-250. (In Persian)
- [52] A. S. F. A. F. Ghasemi Hamed, 2012, "Harm the Consumer in the Competitive Market," *Law Research Quarterly*, vol. 57, pp. 97-123. (In Persian)
- [53] J. E. Y. Salehi, 2012, "The Responsibility of Provide Information to Commodity Consumer: Foundations and Scope," *Civil Law Knowledge Review*, vol. 1, no. 1, pp. 74-61. (In Persian)
- [54] M. G. S. Sadeghi Moghaddam, 2012, "Market regulation comparative study on the law system of Iran and France," *Comparative Law Study Review*, vol. 3, no. 1, pp. 73-91. (In Persian)
- [55] E. Rahbari, 2015, "Comparative Analysis on the Role of Financial Fines in Enforcement of Competition Rules," *Comparative Law Study Review*, vol. 6, no. 1, pp. 151-177. (In Persian)
- [56] E. Rahbari, 2016, "Comparative Analysis of Commitment Decisions Taken by Competition Authorities," *Comparative Law Reseaches Review*, vol. 20, no. 1, pp. 77-101. (In Persian)
- [57] K. C. D. Heidari, 2004, "The Wheat Smuggling and Waste Proportion in the Iranian Family Food Security," in *The Preventive Method of Wasting National Resources*, Iranian Academy of Sciences, Tehran. (In Persian)
- [58] FAO, 2002, *The State of Food Insecurity in the World 2001*, Rome: FAO.
- 2013," *Iranian Nutrition Science and Food Industrial Review*, vol. 10, no. 4, pp. 53-62. (In Persian)
- [42] M. E. M. D. A. A. L. M. M. M. & A.-N. S. Mohammadi, 2016 "Identification of the Determonants of Food Insecurity in Tehran Using a Multilevel Model," *Iranian Journal of Nutrition Sciences & Food Technology*, vol. 10, no. 4, pp. 13-20. (In Persian)
- [43] D. M. A. E. M. Mohammadzadeh A., 2010, "The association of food security with socio-economic factors and weight status among adolescents," *Iranian Journal of Nutrition Sciences & Food Technology*, vol. 5, no. 1, pp. 55-62. (In Persian)
- [44] F. S. A. Ebadi, 2009, "I.R of Iran's Food Balance Sheet (2002-2006), Macro-Nutrient and Micro-Nutrient Production and Supply available at Foodstuffs Process Study," Agricultural Economics Planning Research's Institute of I.R. of Iran, Agriculture Ministry, Tehran. (In Persian)
- [45] Islamic Parliament Research Center (IPRC), 2003, "Food Security and Nutrition in Iran", Tehran: IPRC. (In Persian)
- [46] M. Majd, 2008, *The Great Famine and Genocide in Persia 1917- 1919*, Tehran: Iranina Public Study and Research. (In Persian)
- [47] F. N. F. Kolahtooz, 2012, *Report of a National Survey: Food Security Information and Mapping System*, Tehran: Nafis Negar. (In Persian)
- [48] A. Nadjafi-AbrandAbadi, 2014, "Criminal policy: From Models to Movements," in *Le Grands Systemes Politique Criminelle*, 2 ed., Tehran, Mizan, pp. 45-64. (In Persian)

Iranian Criminal Policy against the Behaviors Threatening Food Security: The Administrative and Disciplinary Answering Analysis in the Food Supply Chain

Ghorbani Ghelejloo, M. ^{1*}, Koosha, J. ²

1. Ph.D. Candidate, Criminal Law and Criminology, Law Faculty, Shahid Beheshti University

2. Ph.D. in Criminal Law and Criminology, Associate Professor, Law Faculty, SHAHID BEHESHTI University

(Received: 2017/01/11 Accepted: 2017/08/15)

Nowadays, with the food security formation as a social-legal norm and highlights the role of different actors in the food supply chain, food security threatening anomalies in a variety of traditional and emerging forms, have taken into consideration and their control has become a serious concern of the international community and national governments at the international and domestic policy-making and planning. The criminal phenomenon which threat or violate food security in Iranian criminal policy (as part of public policy) especially which his scope development and creation of various administrative, professional, civil offenses does not control with criminalization and penal answering and call his proportional answers and now, the public nature of non-criminal answering is highlighted than its social nature. This article searches the effects and examples of administrative and disciplinary criminalization and non-criminal public answering in the food supply chain, also about answering in relation to primary and secondary dimensions of food security concept in the Iranian criminal policy and analyses their various aspects.

Keywords: Food Security, Iranian Criminal Policy, Criminalization, Administrative & Disciplinary Answering, Food Supply Chain.

* Corresponding Author E-mail Address: M_ghorbany@sbu.ac.ir